

DE KWALITEIT VAN FEITENONDERZOEK EN RAPPORTAGES IN DE JEUGDBESCHERMINGSKETEN

Inleiding

Op 31 mei 2018 verscheen het “Actieplan Verbetering Feitenonderzoek in de Jeugdbeschermingsketen” (2018-2021). De opstellers van dit plan zijn:

- Jeugdzorg Nederland (JN) namens de Gecertificeerde Instellingen (GI)
- Raad voor de Kinderbescherming (RvdK)
- Landelijk Netwerk Veilig Thuis namens Veilig Thuis (VT)
- LOC Zeggenschap in zorg
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
- Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS)
- Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV)

Naar aanleiding van een motie Bergkamp (Kamerstukken // 2016/17, 34 550 XVI, nr. 85) heeft het ministerie van JenV aan LOC gevraagd bijeenkomsten te organiseren, waarin cliënten, professionals, gemeenten en ketenpartners met elkaar in gesprek zijn gegaan over de wijze waarop het feitenonderzoek in de jeugdbeschermingsketen dient te worden uitgevoerd.

Dit heeft geleid tot een landelijk congres op 10 november 2017 te Rotterdam waarin de diverse belangengroepen met elkaar hebben gesproken over verbeteringen van het feitenonderzoek in de jeugdbeschermingsketen. Het actieplan “Verbetering Feitenonderzoek in de Jeugdbeschermingsketen” is uitgewerkt langs vier (actie)lijnen. Eén van die lijnen, actielijn 3, is de “Kwaliteit van onderzoek en rapportage.”

Deze notitie gaat in op die actielijn.

Referentiekader

De genoemde organisaties geven in het Actieplan aan *veel belang te hechten aan kwalitatief hoogstaand feitenonderzoek in de jeugdbeschermingsketen.*

De expertisegebieden,

- professioneel onderzoek naar de leef- en opvoedingssituatie van minderjarigen
- het opstellen van rapportages over de onderzoeksbevindingen
- het adviseren van de kinderrechter
- het evalueren van trajecten van ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing en
- het diagnosticeren van een ernstig bedreigde ontwikkeling van een minderjarige

vereisen een (gedrags)wetenschappelijke opleiding en training. Dat betekent dat uitsluitend de gedragswetenschappers in de jeugdzorgketen, in relatie tot die expertisegebieden, tot de jeugdbeschermingsprofessionals behoren.

Immers, kenmerken van een professie zijn dat

- er sprake is van een uniforme beroepsopleiding*
- professionals zich hebben verenigd in een beroepsvereniging*
- de beroepsvereniging de kennis en kunde van de leden bevordert*
- de beroepsvereniging toezicht houdt op de wijze waarop de leden hun professie uitoefenen*
- er sprake is van een duidelijke afbakening van het beroepsterrein*

- er sprake is van beroepsbescherming*
- er sprake is van titelbescherming*
- er sprake is van een wettelijke erkenning van de professie*
- er sprake is van een beroepscode met verplichte gedragsnormen
- er sprake is van tuchtrecht.

Voorts gelden voor een professional de volgende verplichtingen/eisen:

- de verplichting tot publicaties in vaktijdschriften en vakliteratuur*
- het voor het forum van vakgenoten transparant verantwoording afleggen over geboekte resultaten *en* mislukkingen*
- het beschikken over expliciete bevoegdheden en autonomie*
- het boeken van uitsluitend optimale resultaten*
- het beschikken over een wetenschappelijke kennisbasis*
- het beschikken over een wettelijk erkende en beschermde titel*

Gelet op deze algemeen erkende kenmerken en eisen wordt, in rapportages van en over de jeugdbeschermingsketen en ook in het "Actieplan", de kwalificatie (jeugdbeschermings)professional met regelmaat oneigenlijk gebruikt. De niet (gedrags)wetenschappelijk opgeleide en getrainde medewerkers van Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming, de gecertificeerde instellingen, in de beroepscode aangeduid als jeugdzorgwerkers, zijn gezien het voorgaande, geen professionals in relatie tot de bovengenoemde expertisegebieden. De met * gemarkeerde kenmerken zijn immers niet op hen van toepassing.

Probleemanalyse

De bovengenoemde organisaties stellen dat *"in veel gevallen" de door "onze professionals" opgestelde onderzoeken en rapportages van goede kwaliteit zijn.*

Die stelling slaagt niet omdat methodologisch verantwoorde en onafhankelijke onderzoeksbevindingen ontbreken.

Het tegendeel wordt in de dagelijks praktijk helaas veelvuldig aangetroffen omdat jeugdzorgwerkers worden belast met een taakstelling aangaande feitenonderzoek, professioneel pedagogisch rapporteren en het vaststellen van ontwikkelingsbedreigingen, waarvoor zij niet zijn gekwalificeerd.

De onaanvaardbare effecten daarvan zijn:

- de kinderrechter wordt pedagogisch niet verantwoord geadviseerd;
- de kinderrechter neemt beschermingsbeslissingen op drijfzand;
- de input voor de kinderrechter leidt tot gerechtelijke dwalingen;
- de kinderrechter heeft geen besef van de kwaliteit, rechtmatigheid en effectiviteit van zijn/haar beslissingen;
- structurele schending van **artikel 3.3** Jeugdwet, **artikel 21** Rv, **BW 1:255 lid 1 en lid 4**;
- getraumatiseerde kinderen en (groot)ouders.

De vraag is hoe deze problematiek is ontstaan. Daarvoor zijn de volgende oorzaken aan te wijzen:

- de wetgever heeft nagelaten **artikel 6.1.2. lid 6** van de Jeugdwet ook van toepassing te verklaren op beslissingen over ondertoezichtstellingen en over machtigingen uithuisplaatsing. Dat artikel voorziet erin dat de rechter pas tot een machtiging voor opname in een gesloten accommodatie kan beslissen als hij/zij toestemming heeft van een gekwalificeerde gedragswetenschapper, d.w.z. een professional, die de minderjarige zelf kort tevoren heeft onderzocht.
- De op pagina 1 genoemde organisaties en ook het management van Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de gecertificeerde instellingen, gaan uit van het wensdenken dat jeugdzorgwerkers gekwalificeerd zijn voor een adequate beroepsuitoefening inzake diagnosestelling, feitenonderzoek en professioneel rapporteren. Het management handelt dientengevolge in strijd met **artikel 4.1.1 lid 2** van de Jeugdwet. D.w.z. er is sprake van een onverantwoordelijke werktoedeling.
- kinderrechtters accepteren klakkeloos evident ondermaatse rapporten als grond voor hun beslissingen, negeren aldus hun toetsende verantwoordelijkheid en overtreden de wet: **artikel 3.3** Jeugdwet en **artikel 21** Rv.
- de rapportage-formats van Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de gecertificeerde instellingen zijn ongeschikt als basis voor professionele rapportages. Zij maken het onmogelijk om wetenschappelijk verantwoord te rapporteren. Bovendien leiden de formats tot teksten die voor kinderrechtters, ouders en andere derden volstrekt onleesbaar zijn.
- de op pagina 1 genoemde organisaties hebben de onrealistische overtuiging dat het huidige bestand aan jeugdzorgwerkers bij Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de gecertificeerde instellingen met additionele opleiding, training en instructie via een Handelingsprotocol, een Kwaliteitskader en een richtlijn 'Feiten volledig en naar waarheid aanvoeren', het niveau van een professionele feitenonderzoeker en rapporteur kan bereiken.

Samenvatting

De vaardigheden op het gebied van feitenonderzoek en professioneel rapporteren worden opgedaan aan de universiteit en behoren tot het vakgebied van de gedragswetenschapper. Dat geldt ook voor het stellen van een diagnose inzake ontwikkelingsbedreigingen van een minderjarige.

De opvatting dat met enige additionele opleiding, training, protocollen en richtlijnen de vereiste academische vaardigheden op de genoemde expertisegebieden aan jeugdzorgwerkers zijn over te dragen, is illusoir.

Probleemoplossing

Duurzame probleemoplossing is alleen mogelijk indien de in stand houdende oorzaken, zoals benoemd op de pagina's 3 en 4, van het probleem worden weggenomen en de op pagina 1 genoemde organisaties die oorzaken onder ogen durven zien en durven te erkennen.

Het wegstijgen of ontkenen van deze oorzaken – ongemakkelijke waarheden - is dodelijk voor duurzame en effectieve probleemoplossing m.b.t. feitenonderzoek, rapporteren en het diagnosticeren van ernstige bedreigingen van de ontwikkeling van minderjarigen.

Koning Willem-Alexander zei op 4 mei jl. het volgende:

Nu, 75 jaar na onze bevrijding, zit de oorlog nog steeds in ons. Het minste wat we kunnen doen is: niet wegstijgen. Niet goedpraten. Niet uitwissen. Niet apart zetten. Niet 'normaal maken wat niet normaal is'.

Indien de op pagina 1 genoemde organisaties deze oproep inzake het oplossen van het kwaliteitsprobleem van feitenonderzoek en rapporteren serieus willen volgen, dan nemen zij als uitgangspunt voor de oplossing **artikel 6.1.2. lid 6** van de Jeugdwet. Dat houdt in:

1. de onderzoekstaken van Veilig Thuis worden ondergebracht bij de Raad voor de Kinderbescherming. Die onderzoekstaken worden vervolgens uitsluitend door daartoe gekwalificeerde gedragswetenschappers uitgevoerd;
2. de evaluatie van ondertoezichtstellings- en uithuisplaatsingstrajecten van de gecertificeerde instellingen wordt uitsluitend door daartoe gekwalificeerde gedragswetenschappers van de RvdK uitgevoerd. Dat geldt onverkort voor rapportages, zoals verzoekschriften, aan de kinderrechter. Het ligt daarom in de rede dat de gecertificeerde instellingen niet worden meegenomen in een fusie tussen de RvdK en Veilig Thuis. De gecertificeerde instelling blijft een zelfstandig instituut, uitsluitend gericht op concrete hulp aan minderjarigen en ouders op basis van het wettelijk voorgeschreven Plan van Aanpak;
3. de kinderrechter wordt, op basis van een wetenschappelijk ingericht onderzoeksproces, uitsluitend door gekwalificeerde gedragswetenschappers van de Raad voor de Kinderbescherming geïnstrueerd. In navolging van **artikel 6.1.2 lid 6** van de Jeugdwet kan de kinderrechter uitsluitend tot een ondertoezichtstelling of machtiging uithuisplaatsing beslissen indien deze de instemming heeft van een gekwalificeerde gedragswetenschapper die de minderjarige(n) kort tevoren heeft onderzocht en een diagnose heeft gesteld aangaande de concrete ontwikkelingsbedreiging(en).

Een simpele uitbreiding van artikel 6.1.2 lid 6 van de Jeugdwet richting ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing is dus voldoende.

Naar analogie van de uitspraak van Neil Armstrong: een kleine stap voor de wetgever, maar een reusachtige sprong voor de professionele bescherming van onze kinderen.

Drs. Harry Berndsén

Gedragswetenschappelijk en juridisch adviseur

[Stichting Onafhankelijk Dossieronderzoek Jeugdzorgketen \(sodj.nl\)](http://sodj.nl)

juni 2020